

Abstrakt

Tato práce se zaměřuje na problematiku tvoření a užívání činitelských podstatných jmen ženského rodu v současné polštině s přihlédnutím k analogickému jevu v češtině.

Teoretická část práce popisuje formu a způsob derivace ženských tvarů činitelských substantiv a následně rozebírá jejich sociální rozměr (opozice mužského a ženského gramatického rodu, různé pohledy na asymetrii v jejich užívání). V současné polštině jsou patrné dva protichůdné trendy – jeden derivaci blokuje a tabuizuje, druhý ji naopak prosazuje a propaguje.

Obecně jsou feminina běžně používána pro názvy povolání s nižší společenskou prestiží, oproti tomu u povolání a titulů vnímaných jako prestižní je přechylování řídké a mimo feministické kruhy zpravidla vnímané jako nepřirozené, nevhodné či dokonce depreciativní. Dále existuje řada substantiv, u nichž dochází k derivaci jen v některých případech. Tato situace je hodnocena jako velmi odlišná od češtiny, v níž je naopak přechylování běžné a obvykle nepříznačné.

Praktická část obsahuje výzkum provedených na korpusu textů z polského deníku *Gazeta Wyborcza* z roku 2006, v němž bylo vyhledáno 18 vybraných problematických činitelských substantiv ženského rodu. Jednotlivé výskyty byly popsány se zřetelem na kontext a četnost. Získaná data se porovnávají s příslušnými hesly ve dvou aktuálních obsáhlých slovnících. Ukazuje se, že sledovaných 18 výrazů se v četnosti výskytu i v použití velmi liší a že pozorovaný stav zároveň neodpovídá kodifikované normě.

Lze tedy tvrdit, že kodifikace je v této oblasti lexikonu nejednoznačná a běžné normě (*GW* nepatří mezi feministicky zaměřená periodika), která zřejmě směřuje spíše k rozšíření jejich používání, neodpovídá.

Klíčová slova: čeština, polština, slovtvorba, přechylování, genderová lingvistika, generické maskulinum, činitelská podstatná jména.